

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Β' : ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ
ΑΚ. ΕΤΟΣ : 2009 – 2010
ΜΑΘΗΜΑ : ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ, ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Διδ. Ομάδα : Μ. Αγγελίδης, Λ. Βασενχόβεν, Μ. Καμχής

**Η Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG IV/Ευρωπαϊκή Εδαφική
Συνεργασία – Το παράδειγμα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης**

Σπουδάστρια: Αλεξία Κατσακιώρη, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Αθήνα 2010

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	2
1. Η εξέλιξη της Πολιτικής Συνοχής και της πολιτικής της ΕΕ για τη χωρική ανάπτυξη.....	3
1.1 Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης.....	3
1.2 ΣΑΚΧ (1999).....	4
1.2.1 Χαρακτηριστικά του ΣΑΚΧ.....	4
1.2.2 Εφαρμογή του ΣΑΚΧ.....	5
1.3 Πολιτική Συνοχής 2007-2013.....	5
1.3.1 Στόχοι της ΠΣ 2007-2013.....	5
1.3.2 Η χωρική διάσταση της ΠΣ 2007-2013.....	6
2. Η Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG.....	9
4. INTERREG IV.....	12
5. INTERREG IVB – Νοτιοανατολική Ευρώπη (South East Europe – SEE) .	13
5.1 Γενικά για το Πρόγραμμα.....	13
5.2 Ανάλυση χαρακτηριστικών των κρατών που συμμετέχουν στο SEE .	15
5.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά.....	16
5.2.2 Κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά.....	17
5.2.3 Οικονομία.....	17
5.2.4 Προσβασιμότητα – Μεταφορές και Δίκτυο Πληροφόρησης & Επικοινωνίας.....	19
5.2.5 Αστικό σύστημα.....	22
6. Αξιολόγηση Προγράμματος SEE – Συμπεράσματα.....	23
7. Βιβλιογραφία.....	25

Εισαγωγή

Παρακολουθώντας στην πορεία των χρόνων την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των πολιτικών που επιλέγονται και διαμορφώνονται σταδιακά, αναφορικά με τις σχέσεις συνεργασίας / αλληλεξάρτησης των κρατών – μελών αλλά και του ρόλου που ως σύνολο καλούνται να διαδραματίσουν στο διεθνή χώρο, γίνεται σαφές πως οδηγούμαστε σταθερά σε μια νέα φάση ενιαίας αντιμετώπισης και χωρικής ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού χώρου. Και η λογική αυτή διαφαίνεται όλο και πιο καθαρά στις κατευθύνσεις της πολιτικής που διατυπώνεται και εφαρμόζεται από κοινού από τα κράτη – μέλη, με κύρια και ιδιαίτερα χαρακτηριστική τη συνεχώς εξελισσόμενη Πολιτική Συνοχής.

Σε αυτό το συνεχόμενα υπό διαμόρφωση πεδίο, η συνεργασία σε διακρατικό, διασυνοριακό και διαπεριφερειακό επίπεδο είναι ίσως πιο απαραίτητη από κάθε άλλη φορά. Η στενότερη συνεργασία ανάμεσα στις περιφέρειες της ΕΕ στοχεύει στο να επιταχύνει την οικονομική ανάπτυξη και να προκαλέσει υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Τα εθνικά σύνορα, όμως, αποτελούν συχνά εμπόδιο στην ανάπτυξη του ευρωπαϊκού εδάφους συνολικά και μπορούν να περιορίσουν την πλήρη ανάπτυξη των ανταγωνιστικών του δυνατοτήτων. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να ενισχύονται οι ενέργειες οι οποίες επιδιώκουν να βελτιώσουν τη φυσική διασύνδεση των εδαφών (π.χ. επενδύσεις στις βιώσιμες μεταφορές) καθώς και τις άυλες συνδέσεις (δίκτυα, ανταλλαγές ανάμεσα στις περιφέρειες και στα εμπλεκόμενα μέρη).

Στη λογική αυτή τα Προγράμματα διακρατικής συνεργασίας, ως φορείς των βασικών στόχων και κατευθύνσεων που δίνονται μέσα από τις πολιτικές της ΕΕ για την χωρική ανάπτυξη, γίνονται τελικά χρήσιμα εργαλεία ερμηνείας και εφαρμογής των παραπάνω πολιτικών. Την ίδια στιγμή, ενισχύουν σαφώς την αποτελεσματικότητα των παραπάνω, καθώς, σε αντίθεση με την Πολιτική Συνοχής κλπ, εστιάζουν σε συγκεκριμένες περιοχές, με συγκεκριμένες ανάγκες και δυνατότητες, συμβάλλοντας στην επιτυχημένη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών.

Ένα από τα χαρακτηριστικά εργαλεία, λοιπόν, εφαρμογής των πολιτικών της χωρικής ανάπτυξης αποτελεί η Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG που από τη δεκαετία του '90 ακολουθεί την εξέλιξη του Ευρωπαϊκού χώρου, σε μια προσπάθεια να ενισχύσει αφενός τη δυνατότητα συνεργασίας μεταξύ των χωρών και την ισόρροπη ανάπτυξή τους και αφετέρου να αποτελεί τελικά και ένα σημαντικό «παρατηρητήριο» για την εξέλιξη, τις δυνατότητες και τις δυσκολίες στην εφαρμογή της ευρωπαϊκής πολιτικής.

Έτσι, στην παρούσα εργασία επιχειρείται η μελέτη καταρχήν της εξέλιξης της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG, αναφορικά με τη διακρατική συνεργασία, μέχρι σήμερα και ειδικότερα η μελέτη και αξιολόγηση της πιο πρόσφατης μορφής του, με μελέτη περίπτωσης το χώρο της ΝΑ Ευρώπης.

1. Η εξέλιξη της Πολιτικής Συνοχής και της πολιτικής της ΕΕ για τη χωρική ανάπτυξη

Από την πρώτη φάση της οργάνωσής της με τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957, πρωταρχικός στόχος της ΕΟΚ ήταν να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών της δραστηριοτήτων στον εσωτερικό της χώρο. Η διαφορετικών ταχυτήτων, όμως, ανάπτυξη των περιφερειών που τη συνιστούσαν έγινε σαφές ήδη από τη δεκαετία του '70 ότι δυσκόλευε την ισόρροπη οικονομική και νομισματική ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού χώρου, τονίζοντας την ανάγκη για την προώθηση μιας πιο αποτελεσματικής περιφερειακής πολιτικής.

Ένα πρώτο σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση έγινε το 1975 με την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το οποίο στόχευε κυρίως μέσα από τη χρηματοδότηση έργων υποδομής στον κατά το δυνατόν περιορισμό των περιφερειακών ανισοτήτων.

Ο αποσπασματικός χαρακτήρας, παρ' όλα αυτά, των προγραμμάτων και των χρηματοδοτήσεων οδήγησε σταδιακά στην ανάγκη μιας νέας, «ολοκληρωμένης», αποτελεσματικής Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής. Η νέα αυτή περιφερειακή πολιτική, που σκοπό και βασικό στόχο είχε την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και τον περιορισμό των ανισοτήτων, αποτέλεσε και τη βασική μετεξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής σε Πολιτική Συνοχής. Για τις Μεσογειακές χώρες, ειδικότερα, η εφαρμογή της νέας περιφερειακής πολιτικής επιχειρήθηκε με την υλοποίηση των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων(ΜΟΠ).

1.1 Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης

Καθώς, όμως, ολοκληρωνόταν η πρώτη φάση των ΜΟΠ, εκτιμήθηκε ότι οι ανάγκες σύγκλισης των οικονομιών των ευρωπαϊκών χωρών επέβαλλαν μια ενεργότερη και αποτελεσματικότερη παρέμβαση και υποστήριξη της ανάπτυξης των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και περιφερειών. Το επόμενο βήμα, λοιπόν, στην εξέλιξη της πολιτικής συνοχής αποτέλεσαν τα τρία Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ, Α' 1989-1993, Β' 1994-1999, Γ' 2000-2006).

Βασική προτεραιότητα των Α' και Β' ΚΠΣ ήταν η *ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή* του συνόλου της κάθε ενδιαφερόμενης χώρας με απώτερο σκοπό τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και τη δυνατότητα κάθε χώρας να είναι ανταγωνιστική προς άλλες.

Παρ' όλα αυτά, η διατύπωση και εφαρμογή της Κοινοτικής Πολιτικής μέσα από ένα σύνολο Στόχων και Πρωτοβουλιών, που συχνά ήταν γενικευμένοι αδυνατώντας έτσι να προσεγγίσουν σε ικανοποιητικό βαθμό την πραγματικότητα πολλών χωρών – μελών, και την αυξημένη εμπλοκή της Επιτροπής στην εφαρμογή των αντίστοιχων Προγραμμάτων, μείωνε την αποτελεσματικότητα των ΚΠΣ και της ίδιας της Πολιτικής Συνοχής εν τέλει. Έτσι, στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ (2000-2006) επήλθαν ορισμένες αλλαγές που αφορούσαν κυρίως το χρηματοδοτικό πλαίσιο των πολιτικών της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Οι αλλαγές αυτές καθορίστηκαν και ενσωματώθηκαν στην *Ατζέντα 2000*. Βέβαια, οι αλλαγές αυτές θα πρέπει να τονίσουμε ότι δεν επηρέαζαν τις βασικές πολιτικές κατευθύνσεις που είχαν διατυπωθεί μέχρι τότε και αφορούσαν τη χρηματοδοτική υποστήριξη των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και την υποστήριξη της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων.

(πηγές : Αγγελίδης 2000, 2004)

1.2 ΣΑΚΧ (1999)

1.2.1 Χαρακτηριστικά του ΣΑΚΧ

Κύριο χαρακτηριστικό της Πολιτικής Συνοχής, όπως φαίνεται και από τα παραπάνω, ήταν η αποσπασματικότητα καθώς και η έλλειψη συντονισμού και εξειδίκευσης στις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας και περιφέρειας. Η εστίαση στην αντιμετώπιση μόνο ορισμένων πλευρών των διαφόρων χωρικών ζητημάτων και τελικά η απουσία της πραγματικής «χωρικής πτυχής» στην πολιτική συνοχής είχε σαν αποτέλεσμα τη μειωμένη αποτελεσματικότητά της και τη δυσκολία επίτευξης της χωρικής ολοκλήρωσης σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Ιδιαίτερα, μάλιστα, η καθυστέρηση της ενσωμάτωσης της χωρικής πτυχής στη λογική της πολιτικής συνοχής ενέτεινε το φαινόμενο, καθώς αυτή είναι που αφενός συμβάλλει στη χωρική ανάπτυξη πιέζοντας για συντονισμό όλων των τομεακών πολιτικών και αφετέρου εστιάζει επαρκώς και στο τοπικό επίπεδο, όπου τελικά διαφαίνεται η επιτυχία όλης της αναπτυξιακής παρέμβασης.

Με όλα τα παραπάνω γίνεται από πολύ νωρίς σαφής η ανάγκη για ενιαία, σφαιρική προσέγγιση της χωρικής ανάπτυξης του ευρωπαϊκού χώρου. Καρπός της προσέγγισης αυτής είναι η έγκριση το 1999 του *Σχεδίου Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ)*. Το ΣΑΚΧ, με τη διατύπωση τριών βασικών αναπτυξιακών στόχων που αφορούν την ανταγωνιστικότητα, την ισότητα και την αειφορία στο σύνολο του ευρωπαϊκού χώρου, αποτελεί μια πρώτη σημαντική και συστηματική προσπάθεια για αναπροσαρμογή των Κοινοτικών Παρεμβάσεων με χωρική διάσταση. Ταυτόχρονα, τονίζει τη σημασία της πολυκεντρικής χωρικής ανάπτυξης μέσω της κατάλληλης συγκρότησης των αστικών συστημάτων, των πόλεων και της υπαίθρου.

(πηγή: Αγγελίδης 2004)

1.2.2 Εφαρμογή του ΣΑΚΧ

Η τάση του ΣΑΚΧ για πολυκεντρική χωρική ανάπτυξη διαφαίνεται και από τη βαρύτητα που δίνει πλέον στους όρους της διεθνικής, διαπεριφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας, καθώς και τις αντίστοιχες κατευθύνσεις για την εφαρμογή του. Στο πλαίσιο αυτό προωθούνται ενέργειες όπως:

- *Η προώθηση της ένταξης αστικών περιοχών σε δίκτυα «Όλες οι πόλεις και οι περιφέρειες πρέπει να είναι σε θέση να συμβάλλουν στον περιορισμό της ανεργίας, στην οικονομική ανάπτυξη και στην κοινωνική ισορροπία στη ΕΕ. Γι αυτό το σκοπό, είναι απαραίτητο να προωθηθούν περισσότερο οι στρατηγικές εταιρικότητας και η συνεργασία ανάμεσα στις αστικές περιοχές. Επιβάλλεται, επομένως, η εφαρμογή μιας περιφερειακής, διασυνοριακής και διεθνικής προσέγγισης για τα αστικά δίκτυα».*
- *Η βελτίωση της προσπελασιμότητας ως απαραίτητος όρος μιας πολυκεντρικής ανάπτυξης.*
- *Η δημιουργία «Εροδιαδρομών» (ή «Ευρωαξόνων»). Αυτοί οι διάδρομοι μπορούν να ενισχύσουν τη χωρική συνοχή της ΕΕ, εφόσον αποτελούν ένα ουσιαστικό εργαλείο για τη συνεργασία των πόλεων σε μια σειρά θέματα χωρικής ανάπτυξης.*
- *Η ενδυνάμωση των πόλεων και των περιοχών στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ.*

(πηγή: Αγγελίδης 2004)

Ένα από τα σημαντικά εργαλεία για την εφαρμογή των στόχων του ΣΑΚΧ στο επίπεδο αυτό αποτελεί η Πρωτοβουλία INTERREG, που θα αναλυθεί παρακάτω.

1.3 Πολιτική Συνοχής 2007-2013

1.3.1 Στόχοι της ΠΣ 2007-2013

Ήδη μετά το 2001 οδηγούμαστε σταδιακά σε μια νέα φάση «Ολοκληρωμένης Κοινοτικής παρέμβασης για τη χωρική ανάπτυξη». Σημείο τομής για τη μετεξέλιξη αυτή της Κοινοτικής πολιτικής αποτελεί αναμφίβολα η διεύρυνση με την ένταξη νέων κρατών – μελών αλλά και οι συνεχιζόμενες κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές, όπως η παγκοσμιοποίηση αλλά και η ριζική μετατόπιση της ευρωπαϊκής οικονομίας προς τις δραστηριότητες με βάση τη γνώση, τη μεταβαλλόμενη δομή του πληθυσμού κλπ.

Ιδιαίτερα μετά το 2006 γίνεται επιτακτική η ανάγκη για νέο προγραμματισμό, που καταλήγει τελικά το 2007 στη διατύπωση της Πολιτικής Συνοχής 2007-2013. Βασικό χαρακτηριστικό είναι ότι η νέα ΠΣ τείνει στο να ενισχυθούν εκείνοι οι παράγοντες που βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα και περιορίζουν τις χωρικές ανισορροπίες, ξεφεύγοντας από τα στενά όρια της απλής μεταφοράς κεφαλαίων προς τις «προβληματικές» περιοχές, όπως συνηθιζόταν μέχρι πρότινος.

Οι προτεραιότητες που τίθενται μέσα από το επίσημο κείμενο που αφορά την ΠΣ έχουν να κάνουν με τη:

— βελτίωση της ελκυστικότητας των κρατών μελών, των περιφερειών και των πόλεων μέσω της βελτίωσης της προσβασιμότητας, της εξασφάλισης επαρκών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και της διατήρησης του περιβάλλοντος,

— ενθάρρυνση της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης μέσω των δυνατοτήτων έρευνας και καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένων των νέων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών, και

— δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας με την προσέλκυση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας ή την επιχειρηματική δραστηριότητα, τη βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και την αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο.

(πηγή: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης)

Βασικό στοιχείο, όμως, είναι ότι οι κατευθύνσεις που θέτει είναι στην πραγματικότητα μόνο το αρχικό πλαίσιο. Από εκεί κι έπειτα τα κράτη – μέλη και οι περιφέρειες καλούνται να τις χρησιμοποιήσουν όταν καταρτίζουν τα εθνικά, περιφερειακά και τοπικά τους προγράμματα. Υπάρχει με λίγα λόγια η απαραίτητα ευελιξία για την προσαρμογή των στόχων της ΠΣ στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε τόπου, αυξάνοντας την αποτελεσματικότητά της.

1.3.2 Η χωρική διάσταση της ΠΣ 2007-2013

Μελετώντας τις κατευθύνσεις και οδηγίες της νέας ΠΣ παρατηρούμε πως η έννοια της πολυκεντρικότητας, όπως διατυπώνεται και στο ΣΑΚΧ, παραμένει κυρίαρχη. Οι κατευθύνσεις προς εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών, εξοικείωση με τις τεχνολογικές εξελίξεις αλλά και η προώθηση πολιτικών για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ξεπερνούν τα στενά κρατικά όρια και στοχεύουν σε μια συνολική ισόρροπη ανάπτυξη και συνεργασία. Το ρόλο παίρνουν πλέον οι πόλεις και οι αστικές περιοχές γενικότερα που, παίρνοντας διάφορες μορφές, επηρεάζουν ένα σύνολο περιοχών γύρω τους, δημιουργώντας δίκτυα συνεργασίας μεταξύ τους. Για το λόγο αυτό δίνεται ιδιαίτερη σημασία καταρχήν στον εντοπισμό και στην ενίσχυση των πόλων ανάπτυξης καθώς και στη δημιουργία των δικτύων που τους συνδέουν τόσο από φυσική άποψη (υποδομή, τεχνολογίες των πληροφοριών κ.λπ.) όσο και από ανθρώπινη άποψη (ενέργειες για την προώθηση της συνεργασίας κλπ.)

Όσον αφορά τη συνεργασία σε διεθνικό, διαπεριφερειακό και διασυνοριακό επίπεδο, τα προτεινόμενα μέτρα διέπονται και πάλι από τις τρεις βασικές προτεραιότητες που αναφέρθηκαν παραπάνω. Η στενότερη συνεργασία ανάμεσα στις περιφέρειες της ΕΕ στοχεύει στο να επιταχύνει

την οικονομική ανάπτυξη και να προκαλέσει υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Τα εθνικά σύνορα αποτελούν συχνά εμπόδιο στην ανάπτυξη του ευρωπαϊκού εδάφους συνολικά και μπορούν να περιορίσουν την πλήρη ανάπτυξη των ανταγωνιστικών του δυνατοτήτων.

Διασυνοριακή συνεργασία

Ο στόχος της διασυνοριακής συνεργασίας στην Ευρώπη είναι η συνένωση περιφερειών που τις χωρίζουν τα εθνικά σύνορα και έχουν τα ίδια προβλήματα τα οποία μπορούν να λυθούν μόνο από κοινού. Τέτοιου είδους προκλήσεις αντιμετωπίζουν όλες οι παραμεθόριες περιφέρειες της Ένωσης ως αποτέλεσμα του κατακερματισμού των αγορών εργασίας και κεφαλαίων, των δικτύων υποδομών, της δημοσιονομικής ικανότητας και της θεσμικής κατάστασης.

Παρόλο ότι τα προγράμματα συνεργασίας θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στη συγκεκριμένη κατάσταση που αντιμετωπίζει κάθε παραμεθόρια περιοχή, είναι σημαντικό να γίνει μία προσπάθεια συγκέντρωσης της ενίσχυσης στις βασικές προτεραιότητες για την προώθηση της ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Δεν υπάρχουν γενικής εφαρμογής συστάσεις όσον αφορά τη μελλοντική διασυνοριακή συνεργασία λόγω της μεγάλης ποικιλίας των καταστάσεων. Ταυτόχρονα, λαμβανομένων υπόψη των εμποδίων που δημιουργούν τα σύνορα, ένα καλό σημείο εκκίνησης θα ήταν η βελτίωση των υφισταμένων υποδομών όσον αφορά τις μεταφορές και τις επικοινωνίες καθώς και η δημιουργία, όπου υπάρχει ανάγκη, νέων συνδέσεων. Αυτές είναι οι προϋποθέσεις για τη δημιουργία και την ανάπτυξη διασυνοριακών σχέσεων.

Η διασυνοριακή συνεργασία θα πρέπει να επικεντρώνεται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των παραμεθόριων περιφερειών. Επιπλέον, θα πρέπει να συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική ενοποίηση, ιδίως στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν εκτεταμένες οικονομικές ανισότητες σε οποιαδήποτε από τις δύο πλευρές. Οι ενέργειες θα πρέπει να περιλαμβάνουν την προώθηση της μεταφοράς γνώσεων και τεχνογνωσίας, την ανάπτυξη διασυνοριακών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, την αξιοποίηση των διασυνοριακών δυνατοτήτων στους τομείς της εκπαίδευσης/κατάρτισης και υγειονομικής περίθαλψης, την ενοποίηση της διασυνοριακής αγοράς εργασίας και την κοινή διαχείριση του περιβάλλοντος και των κοινών απειλών. Στις περιπτώσεις που συντρέχουν ήδη οι βασικές προϋποθέσεις διασυνοριακής συνεργασίας, η πολιτική της συνοχής θα πρέπει να εστιάζει την ενίσχυση προς ενέργειες οι οποίες προσδίδουν προστιθέμενη αξία στις διασυνοριακές δραστηριότητες: π.χ. αύξηση της διασυνοριακής ανταγωνιστικότητας μέσω της καινοτομίας καθώς και της έρευνας και ανάπτυξης· σύνδεση των άυλων δικτύων (υπηρεσίες) ή των φυσικών δικτύων (μεταφορές) για την ενίσχυση της διασυνοριακής ταυτότητας ως χαρακτηριστικού της ιδιότητας του ευρωπαϊού πολίτη· προώθηση της διασυνοριακής ενοποίησης της αγοράς εργασίας· διασυνοριακή διαχείριση υδάτων και έλεγχος των πλημμυρών· κοινή διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που εμφανίζονται λόγω της αλλαγής των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης συνεπεία της διεύρυνσης. Ως προς το θέμα αυτό, υπάρχει ανάγκη να προωθηθούν συνεκτικές διασυνοριακές ενέργειες που θα ενθαρρύνουν την οικονομική δραστηριότητα και στις δύο πλευρές και θα εξαλείφουν τα εμπόδια για την ανάπτυξη. Για το σκοπό αυτό, η πολιτική της συνοχής και το νέο ευρωπαϊκό μέσο γειτονίας και εταιρικής σχέσης και, όπου ενδείκνυται, το νέο προενταξιακό μέσο πρέπει να δημιουργήσουν ένα συνεκτικό πλαίσιο για σχετικές ενέργειες.

Διεθνική συνεργασία

Στις διεθνικές περιφέρειες, υπάρχει μεγάλη ανάγκη αύξησης της οικονομικής και κοινωνικής ενοποίησης και συνοχής. Τα προγράμματα διεθνικής

συνεργασίας έχουν ως στόχο την αύξηση της συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη μέλη σε θέματα στρατηγικής σημασίας. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να ενισχύονται οι ενέργειες οι οποίες επιδιώκουν να βελτιώσουν τη φυσική διασύνδεση των εδαφών (π.χ. επενδύσεις στις βιώσιμες μεταφορές) καθώς και τις άυλες συνδέσεις (δίκτυα, ανταλλαγές ανάμεσα στις περιφέρειες και στα εμπλεκόμενα μέρη).

Οι σχεδιαζόμενες ενέργειες περιλαμβάνουν τη δημιουργία ευρωπαϊκών μεταφορικών διαδρόμων (ιδιαίτέρως διασυνοριακών τμημάτων) και δράσεων για την πρόληψη των φυσικών κινδύνων, π.χ. πυρκαγιές, ξηρασίες, πλημμύρες, τη διαχείριση των υδάτων σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμών, την ολοκληρωμένη θαλάσσια συνεργασία, την προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης και τα δίκτυα E&A/καινοτομίας.

Ο χάρτης των σημερινών ζωνών με προοπτικές για διεθνική συνεργασία έχει τροποποιηθεί για να διασφαλισθεί ότι οι ζώνες αυτές δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή βασικών διαρθρωτικών ενεργειών. Οι ζώνες σχεδιάστηκαν λαμβάνοντας υπόψη την εδαφική συνεκτικότητα και λειτουργικά κριτήρια γεωγραφικού χαρακτήρα, π.χ. ζώνες που βρίσκονται στην ίδια λεκάνη απορροής ποταμού ή παράκτια ζώνη, που ανήκουν στην ίδια ορεινή περιοχή, ή τις οποίες διασχίζει ένας βασικός μεταφορικός διάδρομος. Υπάρχουν και άλλα κατάλληλα κριτήρια, όπως η ιστορία ή οι θεσμικές δομές, η υφιστάμενη συνεργασία ή διάφορες συνθήκες.

Διαπεριφερειακή συνεργασία

Τα προγράμματα διαπεριφερειακής συνεργασίας θα πρέπει να επικεντρώνονται στην ανανεωμένη στρατηγική της Λισαβόνας: ενίσχυση της καινοτομίας, των ΜΜΕ και της επιχειρηματικότητας, προστασία του περιβάλλοντος και πρόληψη των κινδύνων. Επιπλέον, η ανταλλαγή εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την αστική ανάπτυξη, ο εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα (όπως οι υγειονομικές υπηρεσίες και η διακυβέρνηση με χρήση ΤΠΕ) και η εφαρμογή προγραμμάτων συνεργασίας καθώς και η εκπόνηση μελετών και η συλλογή δεδομένων είναι τομείς που θα ενθαρρύνονται. Η διαπεριφερειακή συνεργασία μπορεί επίσης να υποστηρίζεται στο πλαίσιο των προγραμμάτων σύγκλισης, περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης. Επιπλέον, θα ενθαρρύνονται επίσης οι ανταλλαγές εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την αστική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη, τις σχέσεις ανάμεσα στις πόλεις και στις αγροτικές περιοχές και την υλοποίηση προγραμμάτων συνεργασίας.

(πηγή: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης)

2. Η Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, προκειμένου να επιτευχθεί η πολυκεντρική ανάπτυξη στο σύνολο του κοινοτικού χώρου είναι φανερό πως δίνεται μεγάλη βαρύτητα πλέον στη διεθνική συνεργασία. Ένα από τα σημαντικά εργαλεία για την εφαρμογή των στόχων του ΣΑΚΧ στο επίπεδο αυτό αποτελεί η Πρωτοβουλία INTERREG.

Η Πρωτοβουλία INTERREG, στην πρώτη φάση εφαρμογής της (αρχές δεκαετίας του '90), επικεντρώθηκε σε μεγάλο βαθμό στην αντιμετώπιση της απομόνωσης των συνοριακών περιοχών. Η απομόνωση αυτή έχει δύο πτυχές: αφενός τα σύνορα αποκόπτον μεθοριακές κοινότητες οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά και αφετέρου, οι συνοριακές περιοχές υπήρξαν συχνά παραμελημένες στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής, με αποτέλεσμα να τείνουν οι οικονομίες τους να καταστούν περιφερειακές εντός των εθνικών συνόρων.

Η Πρωτοβουλία αυτή ενισχύεται περισσότερο στο πλαίσιο του άρθρου 10 του κανονισμού του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και η χρηματοδότηση διατίθεται κυρίως για την προώθηση κοινών λύσεων με σκοπό την ανάπτυξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων, την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τις πολιτισμικές ανταλλαγές, για προβλήματα στο χώρο της υγείας σε συνοριακές περιφέρειες, για την περιβαλλοντική προστασία και βελτίωση, την ΕΤΑ, τα ενεργειακά δίκτυα, τις μεταφορές και τηλεπικοινωνίες, καθώς και για την προώθηση κοινών συστημάτων διαχείρισης και διασυνοριακών και διακρατικών φορέων.

Ήδη, όμως, από το 1996, με την Πρωτοβουλία INTERREG II, εισάγεται μια καινοτόμος προσέγγιση χωρικής ανάπτυξης σε διεθνικό επίπεδο. Η συνεργασία αυτή αφορά κυρίως τη διεθνική συνεργασία σε θέματα χωρικής ανάπτυξης, την προστασία από τις πλημμύρες και την πρόληψη της ξηρασίας. Τα παραπάνω θέματα, όμως, με τη διεθνική διάσταση που αποκτούν οδηγούν σε μια διεύρυνση του πεδίου της Πρωτοβουλίας INTERREG, ώστε να μετατραπεί (στη νέα φάση της, την INTERREG III) σε Πρωτοβουλία βελτίωσης της χωρικής συνοχής της Κοινότητας.

(πηγή: Αγγελίδης 2004)

3. INTERREG IIIB – CADSES

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG III έχει ως στόχο να προωθήσει τη διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την περίοδο 2000-2006.

Τα προγράμματα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG III ενισχύουν την οικονομική και κοινωνική συνοχή σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση και ενθαρρύνουν την ισόρροπη ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής ηπείρου. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στην ενσωμάτωση απομακρυσμένων περιοχών και των περιοχών που συνορεύουν με τις υποψήφιες για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση χώρες.

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG III διακρίνεται σε 3 Δέσμες:

Δέσμη Α' - Διασυνοριακή συνεργασία, μεταξύ αρχών γειτονικών κρατών με στόχο την ανάπτυξη κοινών στρατηγικών και πολιτικών για μια ολοκληρωμένη περιφερειακή και αειφόρο χωροταξική ανάπτυξη.

Δέσμη Β' - Διακρατική συνεργασία, μεταξύ κρατικών, περιφερειακών και τοπικών αυτοδιοικήσεων, ώστε να επιτευχθεί αειφόρος, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ικανοποιητικότερη χωροταξική ολοκλήρωση με υποψήφιες και άλλες γειτονικές χώρες.

Δέσμη Γ' - Διαπεριφερειακή συνεργασία, με στόχο την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών και μέσων για την περιφερειακή ανάπτυξη και συνοχή.

Στα προγράμματα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG III, περιλαμβάνονται επίσης:

- ESPON - Πρόγραμμα ερευνητικό του Δικτύου Παρατήρησης Ευρωπαϊκού Χωρικού Σχεδιασμού
- INTERACT - Πρόγραμμα Οριζόντιας υποστήριξης της διαχείρισης και εφαρμογής της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG III

Το πρόγραμμα CADSES εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή κοινότητα στις 27 Δεκεμβρίου του 2001 και ανήκει στην δέσμη Β της κοινοτικής πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διακρατική συνεργασία στον τομέα της χωρικής ανάπτυξης (Interreg III B). Το Interreg III B είναι ο διάδοχος του προγράμματος Interreg II C CADSES.

Συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και από τις χώρες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Η κοινοτική πρωτοβουλία Interreg III B έχει ως στόχο την προώθηση αρμονικής και ισορροπημένης ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού εδάφους μέσω της διακρατικής συνεργασίας ώστε να επιτευχθεί οικονομική ανάπτυξη και ισχυρότερη ανταγωνιστικότητα στην Ευρώπη.

Σε σύγκριση με τις περιοχές των άλλων προγραμμάτων της κοινοτικής πρωτοβουλίας Interreg III B, αυτή του προγράμματος CADSES εμπεριείχε την μεγαλύτερη πολυπλοκότητα. Αυτό οφείλεται κυρίως στις

πολιτικοοικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ιδιομορφίες των 18 χωρών της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Βαλκανίων οι οποίες περιλαμβάνονταν στο πρόγραμμα.

(πηγή: Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας)

Οι μελέτες και οι αναφορές που εκπονήθηκαν στα πλαίσια στρατηγικών έργων στην περιοχή εφαρμογής του προγράμματος CADSES πρότειναν την εντατικοποίηση της διακρατικής συνεργασίας στο πλαίσιο ορισμένων γενικών θεματικών ενότητων. Μια από τις θεματικές ενότητες αφορά τις Μητροπολιτικές περιοχές και την πολυκεντρικότητα: Η ενότητα αυτή θεωρείται ως ένα πάρα πολύ σύνθετο θέμα που ασχολείται με τον ρόλο των μητροπολιτικών περιοχών ως πυκνοκατοικημένων περιοχών που κατευθύνουν την οικονομική ανάπτυξη, καινοτομία και γνώση, κοινωνικές και δημογραφικές τάσεις, σχέσεις αστικών-αγροτικών περιοχών και την ενσωμάτωση σε διακρατικές και παγκόσμιες οικονομικές ζώνες. Το θέμα θα μπορούσε να προσεγγιστεί ως ένα πεδίο καταπολέμησης των αρνητικών εξελίξεων (οικονομικής και απασχολησιακής «μονοκαλλιέργειας», υπερσυγκέντρωσης κεφαλαίου και τεχνογνωσίας, άναρχης αστικής ανάπτυξης και απομόνωσης, εξασθένησης των οικονομικών τομέων) ή ως μια ευκαιρία για την ανάπτυξη διαφοροποιημένων και αλληλοσυμπληρούμενων αστικών δικτύων, αξιοποίησης της έρευνας και ανάπτυξης ευκαιριών και δυναμικού, καθιέρωσης ως πύλες εισόδου / εξόδου σε μια ευρύτερη διακρατική περιοχή.

Επιπλέον θεματική ενότητα που θίγεται αφορά την προσβασιμότητα μέσω δικτύων μεταφορών και τηλεπικοινωνιών: Η ενότητα αυτή εστιάζεται στις απαιτήσεις και τις ανάγκες της υφιστάμενης υποδομής, τις προβλέψεις νέων επενδύσεων σε υποδομές και τις δυνατότητες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στο σχεδιασμό, υλοποίηση, συντήρηση και λειτουργία τους. Η προσβασιμότητα θα πρέπει να αντιμετωπίζεται όχι μόνο από επιχειρησιακή αλλά και από γεωγραφική σκοπιά. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει να τονιστεί η ανάπτυξη των συνδέσεων Βορρά-Ανατολής και Δύσης-Ανατολής, παράλληλα με την αναβάθμιση των περιφερειακών και των δευτερευόντων δικτύων και την αξιοποίηση των λιμενικών τομέων και την διασύνδεσή τους με μέρη τα οποία δεν βρέχονται από θάλασσα.

Ο μεγάλος αριθμός συμμετοχών (αναλήφθηκαν 134 έργα στα πλαίσια του CADSES) δείχνει προφανώς ότι ο αρχικό στόχος του προγράμματος, να προάγει τη διακρατική συνεργασία βρήκε ικανοποιητική ανταπόκριση. Παρ' όλα αυτά, μια εκ των υστέρων αξιολόγησή του θα το χαρακτήριζε αρκετά δυσκίνητο πρόγραμμα. (πηγή: Καμχής, διάλεξη στα πλαίσια του μαθήματος) Τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά την εφαρμογή του ξεκινούν από την ίδια ίσως τη φιλοσοφία στο σχεδιασμό του. Εμμένοντας σε μια στρατηγική γενικού σχεδιασμού και συχνά χωρίς να εστιάζει στα ουσιαστικά προβληματικά σημεία της κάθε χώρας που συμμετείχε κατέληγε σε αποσπασματικές και κάποιες φορές δύσκολα

εφαρμόσιμες προτάσεις. Τη δυσκολία συντονισμού των διαφόρων επιπέδων σχεδιασμού και επέμβασης ενέτειναν και οι διαφορετικές συνθήκες εκκίνησης της διακρατικής συνεργασίας, που σχετίζονταν με το διαφορετικό οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο του κάθε κράτους, καθώς και λοιπά εμπόδια διοικητικού χαρακτήρα.

Παρ' όλα, όμως, τα προβλήματα και τυχόν μειονεκτήματα αποτελεί οπωσδήποτε σημαντική πηγή εμπειρίας και γνώσης για την περαιτέρω εξέλιξή του, ενώ τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν ή προέκυψαν μέσα από το πρόγραμμα αυτό θα αποτελέσουν το υπόβαθρο για τα επόμενα βήματα στην ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

4. INTERREG IV

Το Πρόγραμμα Διαπεριφερειακής Συνεργασίας (INTERREG IV) επιτρέπει τη συνεργασία μεταξύ περιφερειακών και τοπικών αρχών από διαφορετικές χώρες της ΕΕ27, τη Νορβηγία και την Ελβετία. Μέσα από προγράμματα οι αρχές αυτές ανταλλάσσουν εμπειρίες και από κοινού αναπτύσσουν προσεγγίσεις και εργαλεία που βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα της περιφερειακής πολιτικής και συμβάλλουν στον οικονομικό εκσυγχρονισμό.

Στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην εμπειρία που έχει αποκτηθεί από το αμέσως προηγούμενο πρόγραμμα, INTERREG III, ενώ αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με τις νέες διεθνικές και περιφερειακές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη, αλλά και με τις σημαντικές κατευθύνσεις που θέτει η πολιτική συνοχής για την περίοδο 2007-2013 και αναπτύχθηκαν παραπάνω.

Ορισμένοι από τους παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση του INTERREG IV είναι:

- Η διεύρυνση της ΕΕ από 25 σε 27 κράτη – μέλη, με την ένταξη της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας, και τη δραματική αύξηση των ανισοτήτων στην ΕΕ με την είσοδο των νέων χωρών.
- Η διεθνοποίηση των αγορών και η ταυτόχρονη χρονική υστέρηση της Ευρώπης σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα, συγκριτικά με τις ΗΠΑ ορισμένες Ασιατικές αγορές.
- Οι τάσεις στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη (επιδίωξη εξισορρόπησης μεταξύ κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, μεγαλύτερη ανάπτυξη μητροπολιτικών περιοχών)

(πηγή: European Regional Development Fund 2007-2013, Interregional Cooperation Programme INTERREG IV, OPERATIONAL PROGRAMME)

5. INTERREG IVB – Νοτιοανατολική Ευρώπη (South East Europe – SEE)

5.1 Γενικά για το Πρόγραμμα

Το Πρόγραμμα Διακρατικής Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης αποτελεί μέρος του νέου Στόχου 3 «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία» για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013 και συνέχεια του INTERREG IIIB – CADSES

Ο γενικός στόχος της διακρατικής συνεργασίας είναι η προαγωγή μιας ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης και εδαφικής ενοποίησης στα πλαίσια της περιοχής συνεργασίας. Η διακρατική συνεργασία επικεντρώνεται σε έναν περιορισμένο αριθμό τομέων προτεραιότητας που συνάδουν με τις διαδικασίες της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ: Καινοτομία, Περιβάλλον, Προσβασιμότητα και Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη.

Η δράση για την Καινοτομία συμβάλει άμεσα στην ισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη της περιοχής διακρατικής συνεργασίας. Η δράση για το Περιβάλλον και την Προσβασιμότητα έχει μια σαφή διακρατική διάσταση. Η δράση για την ενίσχυση της βιώσιμης αστικής και πολυκεντρικής ανάπτυξης μπορεί να χαρακτηριστεί ως πολλαπλών επιπέδων (διακρατική, εθνική, περιφερειακή) με σαφείς διακρατικές επιπτώσεις.

Το SEE, όμως, αντιμετωπίζει και μια πρόσθετη πρόκληση. Δεν αποτελεί μόνο μέρος της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για τη Συνοχή που επηρεάζει τα κράτη μέλη, αλλά και συνιστώσα του πλαισίου Προενταξιακής Βοήθειας και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας για την ενίσχυση των δεσμών με εταίρους εκατέρωθεν των συνόρων της ΕΕ. Το πρόγραμμα χωροθετείται στο Νοτιοανατολικό άκρο της Ένωσης, όπου βρίσκονται αρκετές υποψήφιας προς ένταξη χώρες και δυνητικά υποψήφιας χώρες καθώς και τρίτες χώρες που συμμετέχουν στο Πλαίσιο Εταιρικών Σχέσεων της ΕΕ και επομένως εκτείνεται πέρα από τα σημερινά εξωτερικά σύνορα της ΕΕ.

Πίνακας 1: Περιοχή του προγράμματος

Χώρα	Περιοχή
Αλβανία	Όλη η επικράτεια
Αυστρία	Όλη η επικράτεια
Βοσνία - Ερζεγοβίνη	Όλη η επικράτεια
Βουλγαρία	Όλη η επικράτεια
Ρουμανία	Όλη η επικράτεια
Κροατία	Όλη η επικράτεια
Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ)	Όλη η επικράτεια
Ελλάδα	Όλη η επικράτεια

Ουγγαρία	Όλη η επικράτεια
Ιταλία	Λομβαρδία, αυτόνομη επαρχία Μπολζάνο/Μπόζεν, αυτόνομη επαρχία Τρέντο, Βενέτο, Φριούλι-Βενετία-Τζιούλια, Εμίλια Ρομάνα, Ούμπρια, Μάρσε, Αμπρούτζο, Μολίσε, Απουλία, Βασιλικάτα
Σερβία	Όλη η επικράτεια
Μαυροβούνιο	Όλη η επικράτεια
Σλοβακία	Όλη η επικράτεια
Σλοβενία	Όλη η επικράτεια
Τουρκία	Περιφέρειες: Βατί, Μαρμαρά, Κωνσταντινούπολης
Μολδαβία	Όλη η επικράτεια
Ουκρανία	Επαρχία Τσιερνοβότσκ, Επαρχία Ίβανο-Φρανκιβίσκα, Επαρχία Ζακαρπάτσκ, Επαρχία Οδησσού

Χάρτης 1: Χώρες που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Νοτιοανατολικής Ευρώπης

Ως γενικό του στόχο, το SEE αναπτύσσει διακρατικές εταιρικές σχέσεις σε θέματα στρατηγικής σημασίας για τη βελτίωση της ενιαίας εδαφικής, οικονομικής και κοινωνικής διαδικασίας και συμβάλλει στη συνοχή, σταθερότητα και ανταγωνιστικότητα.

Διακρίνονται 5 βασικοί άξονες προτεραιότητας:

Ο άξονας προτεραιότητας 1 «Διευκόλυνση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας» συμβάλλει ιδίως στη μελλοντική ανάπτυξη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης ως τόπου καινοτομίας. Στόχος είναι η διευκόλυνση της καινοτομίας, επιχειρηματικότητας, οικονομίας της γνώσης και η ενίσχυση της ενοποίησης και των οικονομικών σχέσεων στην περιοχή συνεργασίας.

Ο άξονας προτεραιότητας 2 «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος» συμβάλλει στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών και στην καλύτερη διαχείριση των προστατευόμενων και άλλων φυσικών ή ημιφυσικών περιοχών.

Στόχος είναι η εξάλειψη των εμποδίων που προβάλλουν οι εθνικοί φραγμοί, η πρόβλεψη των περιβαλλοντικών απειλών και ευκαιριών και η ανάπτυξη κοινής διακρατικής δράσης για την προστασία τόσο της φύσης όσο και των ανθρώπων.

Ο άξονας προτεραιότητας 3 «Βελτίωση της προσβασιμότητας» συμβάλλει ιδίως στη βελτίωση της πρόσβασης των τοπικών και των περιφερειακών φορέων στα ευρωπαϊκά δίκτυα. Περιλαμβάνει φυσικές υποδομές καθώς και πρόσβαση στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Στόχος είναι η προαγωγή μιας συντονισμένης προετοιμασίας για την ανάπτυξη δικτύων πρόσβασης και η στήριξη πολυτροπικών μέσων μεταφορών.

Ο άξονας προτεραιότητας 4 «Ανάπτυξη διακρατικών συνεργιών για περιοχές βιώσιμης ανάπτυξης» συμβάλλει σε ισορροπημένα και πολυκεντρικά πρότυπα για την περιοχή του προγράμματος. Στόχος είναι η ανάπτυξη και η εφαρμογή ενιαίων στρατηγικών αντιμετώπισης, αφενός, της μεγάλης συγκέντρωσης των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κοινωνικών προβλημάτων καθώς και προβλημάτων διακυβέρνησης που επηρεάζουν τις μητροπολιτικές περιοχές και τα περιφερειακά συστήματα εποίκισης και, αφετέρου, της ανάληψης ευκαιριών που προσφέρουν η βελτιστοποίηση της εν λόγω πολυκεντρικής διάρθρωσης και η αξιοποίηση των πολιτιστικών αξιών στην ανάπτυξη περιοχών ανάπτυξης. Ο άξονας προτεραιότητας 4 παρουσιάζει έναν συγκεκριμένο διατομεακό χαρακτήρα που διασυνδέει οικονομικά, κοινωνικά και κυβερνητικά θέματα.

Ο άξονας προτεραιότητας 5 «Τεχνική βοήθεια για στήριξη της εφαρμογής και τη δημιουργία ικανοτήτων» συμβάλλει στην ομαλή υλοποίηση του προγράμματος ενώ παρέχει τη δυνατότητα στους φορείς, ενδιαφερόμενα μέρη, χρηματοδότες έργων και τελικούς δικαιούχους του προγράμματος να εκμεταλλευτούν πλήρως τις ευκαιρίες που προσφέρει ο στόχος 3 "Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία» και ιδίως η Διακρατική Συνεργασία.

(πηγή: Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας)

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης του προγράμματος. Οι συνολικές πιστώσεις ΕΤΠΑ που διατίθενται για την περίοδο 2007-2015 ανέρχονται στα € 206,7 εκατομμύρια. Το ποσό αυτό ενισχύεται από εθνικά κονδύλια που ανέρχονται στα 245,1 εκατομμύρια ευρώ. Οι χρηματοοικονομικοί πόροι είναι σημαντικά περισσότεροι από το προηγούμενο πρόγραμμα INTERREG IIIB CADSES 2000-2006.

5.2 Ανάλυση χαρακτηριστικών των κρατών που συμμετέχουν στο SEE

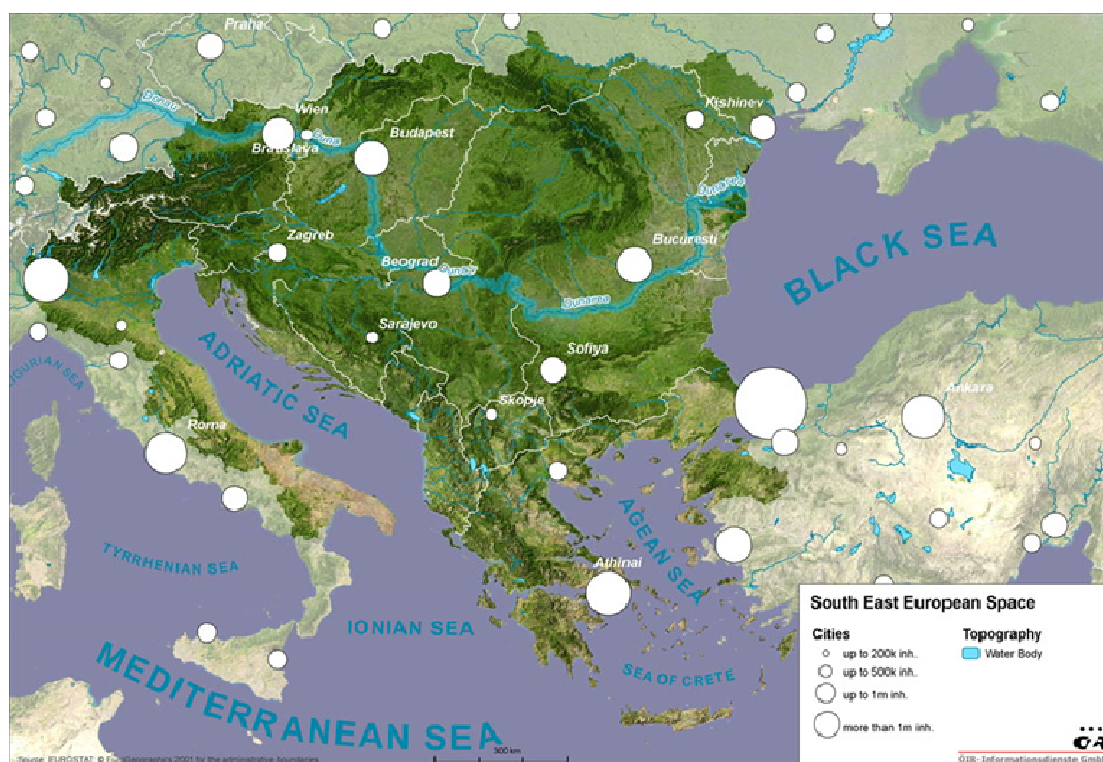
Προκειμένου να γίνουν περισσότερο κατανοητοί οι στόχοι του Προγράμματος που αφορά την περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, είναι ιδιαίτερα χρήσιμο ένα σαφές υπόβαθρο σχετικά με τα χαρακτηριστικά των χωρών που συμμετέχουν σε αυτό. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται μια σαφέστερη εικόνα για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ανάγκες της ευρωπαϊκής αυτής ζώνης και τονίζονται τα σημεία στα οποία απαιτείται ιδιαίτερη επέμβαση.

Μια τέτοιου είδους προσέγγιση πραγματοποιείται μέσα από το Σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος (έκδοση 2.2) που δημοσιεύτηκε στις 19 Μαρτίου 2007, για την περιοχή της ΝΑ Ευρώπης. Συνοπτικά λοιπόν

παρουσιάζονται εδώ τα βασικά χαρακτηριστικά που αφορούν συνολικά τις χώρες που συμμετέχουν και δίνουν το γενικό χαρακτήρα της περιοχής.

5.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Εξετάζοντας το γεωγραφικό υπόβαθρο των χωρών, το βασικό χαρακτηριστικό που διέπει ολόκληρη την περιοχή του προγράμματος είναι σαφώς η ποικιλομορφία τοπιών. Μια ποικιλομορφία που φαίνεται ότι δεν καθορίζει μόνο τις δομές του χώρου και της εποίκησης, αλλά επηρεάζει και το γενικότερο πλαίσιο και την οικονομική βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη της περιοχής.

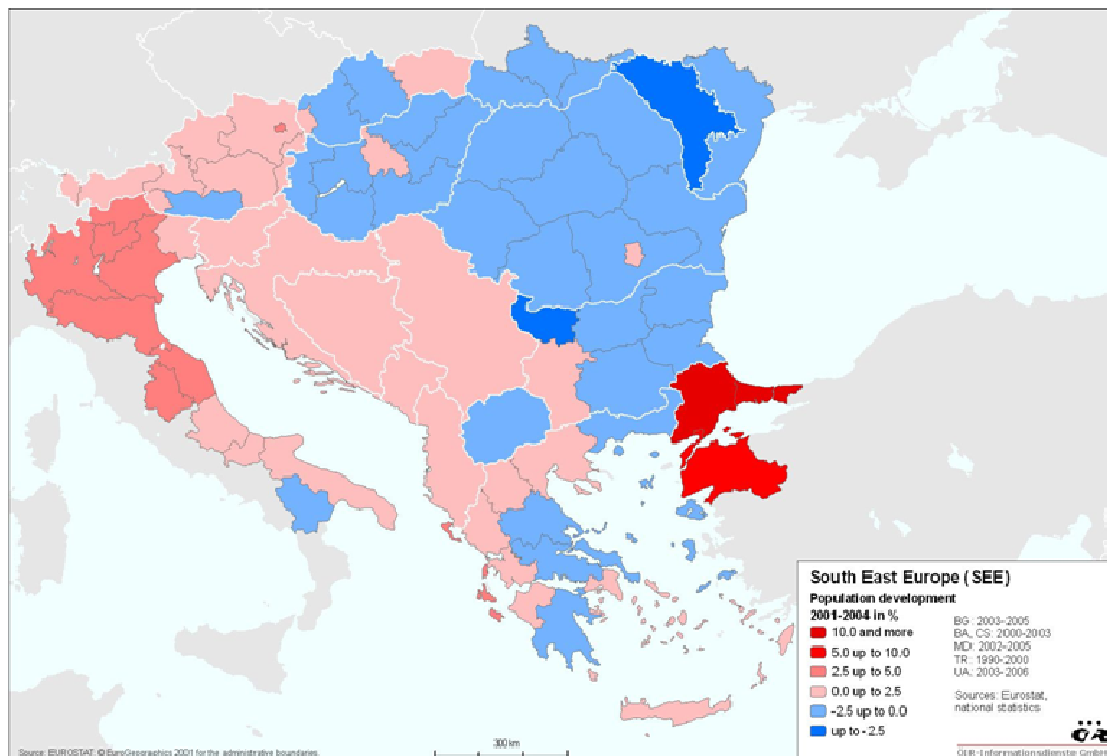
Χάρτης 2: Τύποι τοπιών

Έτσι, το τοπίο της ΝΑ Ευρώπης διακρίνεται από ορεινές περιοχές (Άλπεις κλπ) με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ανάγκες τόσο ως προς την πρόσβαση όσο και ως προς τις υποδομές. Την ίδια στιγμή, οι πολυάριθμες θαλάσσιες περιοχές ενδείκνυνται όχι μόνο ως καιρία λιμάνια μεταφορών αλλά και ως ζώνες έντονης τουριστικής προβολής και ανάπτυξης, ικανές να αποτελέσουν «γέφυρες» επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των χωρών. Το παράδειγμα των θαλάσσιων περιοχών ακολουθούν και οι περιοχές που βρίσκονται κοντά στα μεγάλα ποτάμια που διασχίζουν τις χώρες της ΝΑ Ευρώπης, όπως ο Δούναβης, και που ανέκαθεν αποτέλεσαν δρόμους μεταφοράς και διακρατικής επικοινωνίας. (χάρτης 2)

5.2.2 Κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά

Μελετώντας τα κοινωνικά, πολιτισμικά χαρακτηριστικά και την ιστορία και εξέλιξη της κάθε χώρας διαπιστώνεται σε πρώτο επίπεδο μια έντονη ποικιλομορφία που αν προστατευτεί σωστά μπορεί όχι μόνο να μην λειτουργήσει ανασταλτικά στην προσπάθεια για διακρατική συνεργασία, όπως πιστεύεται από πολλούς, αλλά να αποτελέσει και βασικό άξονα για την ανταλλαγή εμπειρίας και γνώσης από τον ένα λαό στον άλλο.

Την ίδια στιγμή, όμως, ένα από τα εντονότερα προβλήματα με τα οποία η πλειοψηφία των χωρών της ΝΑ Ευρώπης, και ιδιαίτερα τα νεότερα κράτη – μέλη, έρχονται αντιμέτωπες είναι το φαινόμενο της γήρανσης και της μείωσης του πληθυσμού. Φαινόμενα που μέσα από την επίτευξη διακρατικής συνεργασίας είναι δυνατόν να περιοριστούν καθώς οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στο φαινόμενο της ανεργίας και της μετανάστευσης που οδηγεί σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού να εγκαταλείπει τη χώρα του. Και αυτό που φαίνεται να εντείνει το πρόβλημα ακόμη περισσότερο είναι ότι ο πληθυσμός που κατά κύριο λόγο καταφεύγει στη μετανάστευση ανήκει στα στρώματα με υψηλότερα επίπεδα μόρφωσης. Συνεπώς υπάρχουν χώρες με αδυναμία απορρόφησης και εκμετάλλευσης ανθρώπων που μπορούν ουσιαστικά να συμβάλλουν στην ανάκαμψή τους. (χάρτης 3)

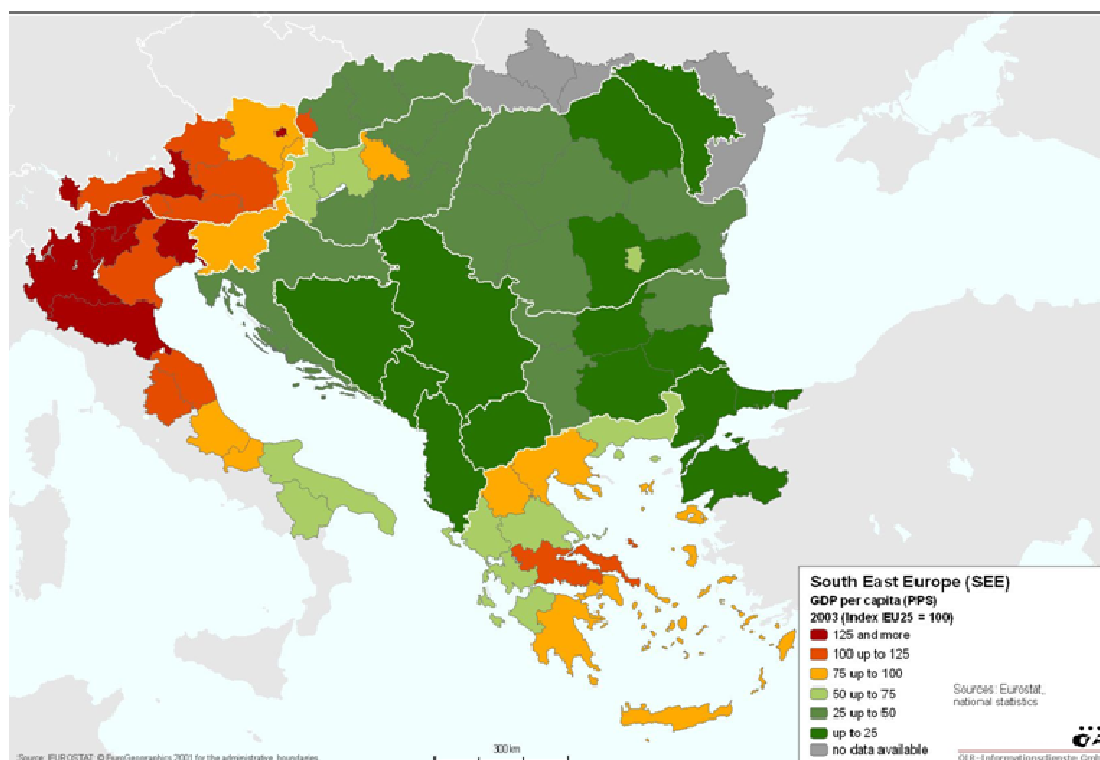

Χάρτης 3: Εξέλιξη του πληθυσμού

5.2.3 Οικονομία

Οι μεγάλες εθνικές και περιφερειακές ανισότητες που παρατηρούνται αναφορικά με την οικονομική ανάπτυξη των χωρών που συμμετέχουν είναι σαφώς ένα δείγμα έλλειψης συντονισμού αλλά και συνοχής σε ό,τι αφορά τις μεταξύ τους συνεργασίες, αλλά και έλλειψης οργάνωσης στο επίπεδο της κάθε χώρας ξεχωριστά.

Χαρακτηριστικό είναι ότι διαφαίνεται ένας οικονομικός διαχωρισμός μεταξύ Ανατολής και Δύσης, γεγονός που αναμφίβολα σχετίζεται και με το ιστορικό παρελθόν της περιοχής. Έτσι οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της Ανατολής (με εξαίρεση ίσως την Ελλάδα) αδυνατούν να ανταγωνιστούν τις εντονότερα ανεπτυγμένες περιφέρειες της Δύσης. Συνεπώς, στην προκειμένη περίπτωση μιλάμε ουσιαστικά για διαφορετικά επίπεδα ανταγωνιστικότητας μεταξύ των χωρών (κάτι που είναι βέβαια μια μικρογραφία του γενικότερου τρόπου που διαρθρώνεται η οικονομία στις χώρες της ΕΕ)

Χάρτης 4: ΑΕΠ/κεφαλή, 2003

Το γεγονός ότι η οικονομική εξέλιξη της κάθε χώρας που συμμετέχει στο πρόγραμμα φαίνεται να επηρεάζεται και από το ιστορικό της υπόβαθρο έχει σαν αποτέλεσμα να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των παλαιότερων και των νεότερων κρατών – μελών. Ειδικότερα, μάλιστα από το 1989 και έπειτα φαίνεται πως οι αλλαγές που συντελούνται στις οικονομικές δομές των χωρών αλλά και στις αναπτυξιακές τους διαδικασίες και σχέσεις καθορίζουν αντίστοιχα και τις δομές εργασίας στην κάθε χώρα. Υπάρχουν έτσι αλλαγές αφενός στις απαιτήσεις από το εργατικό δυναμικό πλέον, και αφετέρου μια γενικότερη μετεξέλιξη του παραγωγικού χαρακτήρα πολλών χωρών (με στροφή προς τις υπηρεσίες κλπ).

Στο πλαίσιο αυτό των εξελίξεων, λοιπόν, οι όποιες ελλείψεις κανονισμών και θεσμικών ρυθμίσεων αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την προώθηση της καινοτομίας στις αντίστοιχες χώρες, στοιχείο στο οποίο καλείται να ανταποκριθεί η προσπάθεια για διακρατική συνεννόηση.

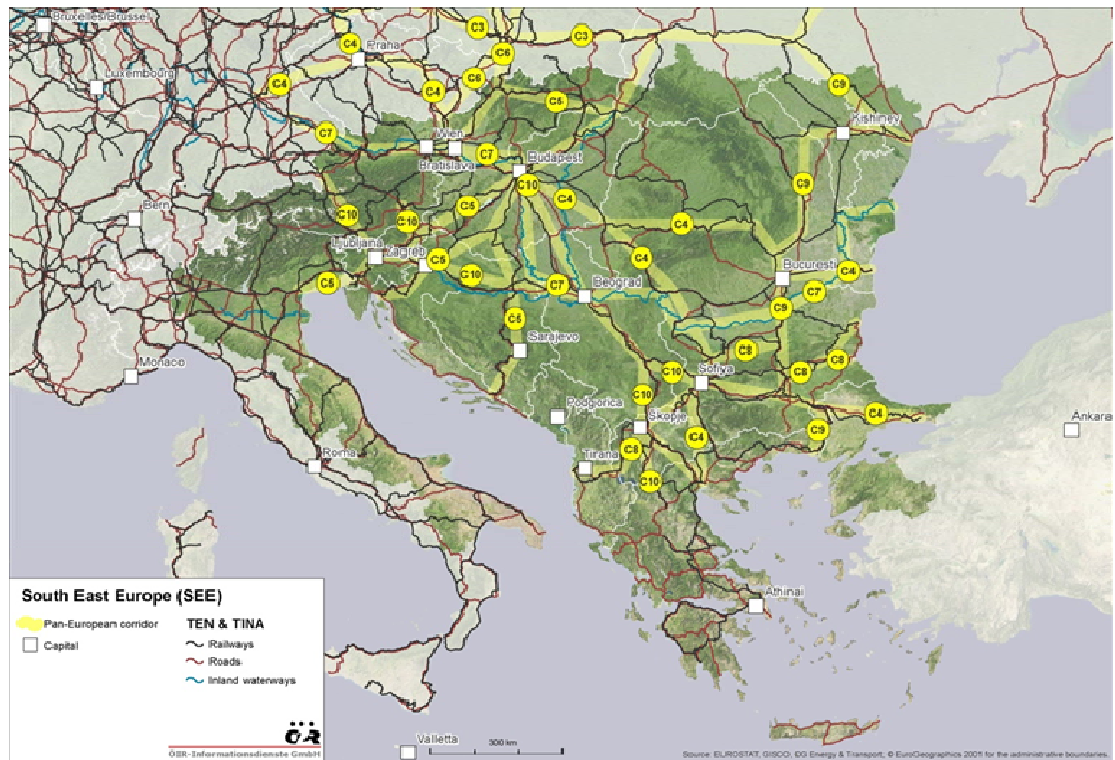
5.2.4 Προσβασιμότητα – Μεταφορές και Δίκτυο Πληροφόρησης & Επικοινωνίας

Εξετάζοντας την ανάπτυξη αλλά και τις προοπτικές στον τομέα των Μεταφορών και Επικοινωνιών, που στην περίπτωση της διακρατικής συνεργασίας παίζει πολύ σημαντικό ρόλο, η βασικότερη παρατήρηση σχετίζεται με την ύπαρξη ενός διττού προτύπου στο χώρο της ΝΑ Ευρώπης. Αναλυτικότερα, ενώ η πλειοψηφία των χωρών της ΕΕ ανταποκρίνεται σχετικά ικανοποιητικά στις απαιτήσεις προσβασιμότητας, με τα δίκτυα μεταφορών που έχει αναπτύξει μέχρι σήμερα, στον αντίποδα αυτού, τα νεότερα μέλη και οι υποψήφιοι προς ένταξη χώρες παρουσιάζουν σημαντικότερες ελλείψεις τόσο από πλευράς επενδύσεων όσο και από πλευράς συντήρησης των υπάρχουσών υποδομών. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη δυσκολία σύνδεσης και συνεργασίας ορισμένων περιοχών και κυρίως τη δυσκολία επικοινωνίας του συνόλου της ΝΑ Ευρώπης με χώρες της υπόλοιπης Ευρώπης και κυρίως χώρες εκτός ΕΕ.

Πέραν αυτού του χαρακτηριστικού, αξίζει να σημειωθεί ότι η περιοχή μελέτης επηρεάζεται άμεσα από τρεις από τους Μεγάλους Διευρωπαϊκούς Άξονες Μεταφορών:

- Θαλάσσιοι Λεωφορειόδρομοι: που συνδέουν τη Βαλτική, τη θάλασσα του Μπάρεντς, τον Ατλαντικό, τη Μεσόγειο, τη Μαύρη και την Κασπία θάλασσα, καθώς και τις παραθαλάσσιες χώρες των θαλασσών αυτών, και εκτείνονται μέσω του καναλιού του Σουέζ προς την Ερυθρά Θάλασσα.
- Κεντρικός Άξονας: για τη σύνδεση του κέντρου της ΕΕ με την Ουκρανία και τη Μαύρη Θάλασσα και, μέσω χειρσαίων καναλιών, με την Κασπία Θάλασσα. Προβλέπονται επίσης συνδέσεις προς την κεντρική Ασία και τον Καύκασο καθώς και η απευθείας σύνδεση με τον Υπερσιβηρικό σιδηρόδρομο και η σύνδεση των Ντον/Βόλγα με τη Βαλτική Θάλασσα μέσω εσωτερικών πλωτών οδών.
- Νοτιοανατολικός Άξονας: για τη σύνδεση της ΕΕ μέσω των Βαλκανίων και της Τουρκίας με τον Καύκασο και την Κασπία Θάλασσα καθώς και την Αίγυπτο και την Ερυθρά Θάλασσα. προβλέπονται δε συνδέσεις πρόσβασης στις βαλκανικές χώρες και συνδέσεις προς τη Ρωσία, Ιράν και Ιράκ και τον περσικό κόλπο.

(χάρτης 5)

Χάρτης 1: Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών και Πανευρωπαϊκοί Διάδρομοι Μεταφορών

- Ναυσιπλοΐα

Ιδιαίτερα σημαντικός τομέας όσον αφορά τις μεταφορές, καθώς η περιοχή διαθέτει μεγάλες στρατηγικές διαμετακομιστικές οδούς και σημαντικά θαλάσσια λιμάνια στο πλαίσιο τριών Ευρωπαϊκών Μεταφορών (Περιοχή Μεταφορών Μαύρης Θάλασσας, Αδριατικής – Ιονίου και Μεσογείου) (χάρτης 6)

Χάρτης 6: Μεγάλοι διακρατικοί άξονες και αυτοκινητόδρομοι που οδηγούν σε θαλάσσια λιμάνια (όμιλος High Level Group)

- Αερομεταφορές

Βασικό χαρακτηριστικό στις αερομεταφορές είναι οι μεγάλες διαφορές στα διακινούμενα μεγέθη επιβατών και εμπορευμάτων μεταξύ των παλαιότερων και των νεότερων μελών, γεγονός που διαφοροποιεί και τις ανάγκες είτε για επέκταση είτε για γενικότερη ενίσχυσή τους από περιοχή σε περιοχή.

Οι διαφορετικές ανάγκες κατά τόπους στον τομέα των αερομεταφορών έχουν σαν αποτέλεσμα να επιδιώκεται, μέσα από το πρόγραμμα, ο προσανατολισμός των ροών των αερομεταφορών από τα βορειοδυτικά προς τα ανατολικά, προς εξυπηρέτηση κυρίως των τουριστικών προορισμών, κάτι που όμως έχει σαν τελικό αποτέλεσμα τον κατακερματισμό του εναέριου χώρου.

- Οδικό δίκτυο

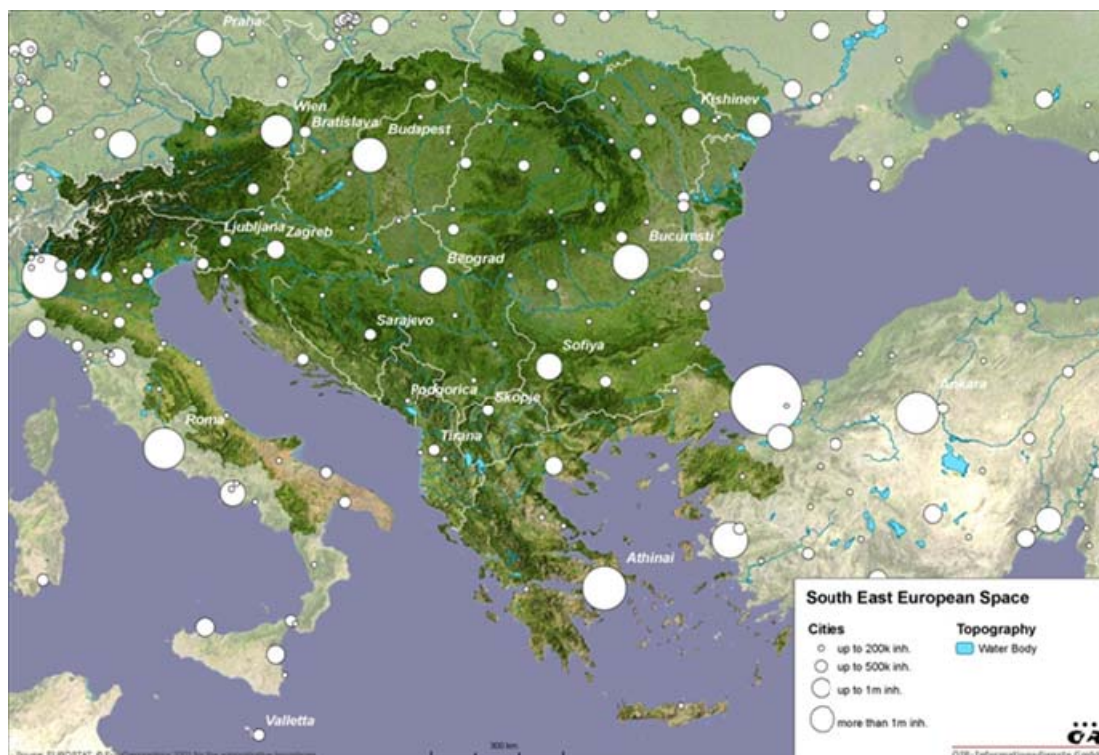
Ανάλογη κατάσταση με τους άλλους τομείς των μεταφορών φαίνεται να επικρατεί και στο οδικό δίκτυο. Αν και εκτεταμένο κατά τόπους, δεν παύει να παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα λόγω συντήρησης αλλά και ανάγκη επέκτασης προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες επικοινωνίας συνεργαζόμενων περιοχών.

- Τηλεπικοινωνίες

Η υφιστάμενη κατάσταση στην περιοχή που μελετάται χαρακτηρίζεται από ένα σοβαρό κενό σε σχέση με την ποιότητα αλλά και την ποσότητα των τηλεπικοινωνιακών υποδομών, συγκριτικά με την υπόλοιπη ΕΕ

5.2.5 Αστικό σύστημα

Η περιοχή του προγράμματος έχει να παρουσιάσει μια μεγάλη ποικιλομορφία πόλεων μέσου μεγέθους που είναι σε θέση να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο στην εδαφική πολυκεντρική ανάπτυξη. Τόσο οι μητροπολιτικές περιοχές (που δεν είναι βέβαια ιδιαίτερα έντονες) όσο και οι μεγάλες, μικρού και μεσαίου μεγέθους πόλεις κατανέμονται εξίσου σε όλη την περιφέρεια. Στην περιοχή του προγράμματος υπάρχουν πολυκεντρικές και μονοκεντρικές δομές. Χώρες όπως η Σλοβενία και η Σλοβακία προάγουν την πολυκεντρικότητα ως παραδοσιακή επιλογή πολιτικής που υποστηρίζεται από διαφορετικούς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς. Στις πλέον πολυκεντρικές χώρες, όπως η Αυστρία και η Ιταλία, οι αγροτικές περιοχές συνδέονται σταθερά με αστικά κέντρα και ως εκ τούτου ευημερούν. Χώρες όπως η Σερβία, το Μαυροβούνιο και η Αλβανία διαθέτουν πολυκεντρικό δίκτυο αλλά χωρίς στήριξη από την πολιτική διοικητικής και πολιτικής αποκέντρωσης ως τώρα κι έτσι, από λειτουργικής σκοπιάς, είναι συγκεντρωτικές. Η Ουγγαρία και η ΠΓΔΜ, από άποψη λειτουργικότητας και προσβασιμότητας, είναι περισσότερο συγκεντρωτικές με τάσεις αποκέντρωσης αλλά και με συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων και εξουσιών σε μεγάλα αστικά κέντρα. Το αποτέλεσμα των τριών αυτών επιλογών φαίνεται στις αγροτικές περιοχές όπου τα μικρά χωριά, χωρίς εξουσίες και μηχανισμούς, εξαλείφονται γρήγορα και δέχονται κοινωνικές, οικονομικές και οικολογικές προκλήσεις. (χάρτης 7)

Χάρτης 7: Πόλεις της ΝΑ Ευρώπης 2006

6. Αξιολόγηση Προγράμματος SEE – Συμπεράσματα

Έχοντας υπόψη τις στρατηγικές και τις πολιτικές κατευθύνσεις της ΕΕ, κυρίως όπως διατυπώνονται μέσα από την Πολιτική Συνοχής 2007-2013, η θέσπιση και η ανάπτυξη διακρατικής συνεργασίας είναι πρωτεύουσας σημασίας. Εντούτοις, εξετάζοντας την εφαρμογή του Προγράμματος INTERREG στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης, γίνεται σαφές πως τα διαφορετικά κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά καθεστώτα και σχέσεις μεταξύ των χωρών αλλά και οι διαφορετικές δομές και ικανότητες που σχετίζονται με την οικονομία, τις υποδομές, την τεχνολογία, τις δυνατότητες καινοτομίας κλπ, δημιουργούν ένα σύνολο αναγκών και χαρακτηριστικών για την περιοχή αυτή. Είναι προφανές, λοιπόν, πως ένα και μόνο πρόγραμμα δεν μπορεί παρά να εστιάσει και να καλύψει ένα μικρό μόνο φάσμα των αναγκών αυτών.

Πέρα, όμως, από την ποικιλομορφία που παρουσιάζει η περιοχή της ΝΑ Ευρώπης σε οικονομικό, πολιτιστικό, κοινωνικό κλπ επίπεδο και που αναλύθηκε παραπάνω (βλ. 5.2), το στοιχείο που αποτελεί ίσως και την πρόκληση στην εφαρμογή του προγράμματος είναι η επιδίωξη συνεργασίας ανάμεσα σε διακρατικές ζώνες, με συμμετοχή πόλεων μικρού και μεσαίου μεγέθους. Τίθεται λοιπόν το ζήτημα του αν και κατά πόσο μπορούν να διευρυνθούν οι δυνατότητες ανάπτυξης περιοχών που δεν έχουν παρουσιάσει ήδη ένα ανάλογο προφίλ στο παρελθόν. Η λογική της πολυκεντρικής ανάπτυξης που παρουσιάζεται ως ιδιαίτερα πρόσφορη στην προκειμένη περίπτωση απαιτεί και προϋποθέτει το συντονισμό σε πολλαπλά επίπεδα πολλών διαφορετικών περιοχών μεταξύ τους. Ακόμη, λοιπόν, κι αν το μέγεθος των πόλεων ευνοεί τον ευκολότερο συντονισμό μεταξύ τους, δεν παύει να θέτει και το ζήτημα της φέρουσας ικανότητας της κάθε περιοχής.

Έτσι, όταν, ακολουθώντας τις κατευθύνσεις της Πολιτικής Συνοχής για συνεργασία μεταξύ περιφερειών με σκοπό να επιταχυνθεί η οικονομική ανάπτυξη και να προκληθούν μεγαλύτεροι ρυθμοί ανάπτυξης, έχει μεγάλη σημασία να οριστεί το μέτρο αυτής της ανάπτυξης. Να οριστεί, με λίγα λόγια, το μέτρο σύγκρισης, το πρότυπο αυτής της ανάπτυξης. Οι βασικές και μεγάλες διαφορές αλλά και τα χαμηλά επίπεδα της οικονομίας και των κινήτρων που χαρακτηρίζουν πολλές από τις χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα υποδηλώνουν ότι δεν μπορούμε αφενός να αναμένουμε μια οικονομική ανάπτυξη και ευημερία του επιπέδου άλλων ευρωπαϊκών χωρών (πχ βορειοδυτική Ευρώπη) και αφετέρου ότι θα πρέπει να είναι διαφορετικού επιπέδου η όποια επέμβαση.

Προχωρώντας στη λογική αυτή ένα βήμα παρακάτω φαίνεται πως έχει σημασία η προσέγγιση της όποιας επέμβασης σε πολλαπλά επίπεδα, στοχεύοντας όχι σε γενικά συμπεράσματα, αλλά σε ορατά τοπικά και περιφερειακά αποτελέσματα και σε επιπτώσεις που δε μένουν επιφανειακά στη διακρατική διάσταση. Η διακρατική συνεργασία είναι σαφώς απαραίτητο εργαλείο για την από κοινού ανάπτυξη της Ευρώπης, όμως, μπορεί τελικά να είναι σε ένα βαθμό φυσική συνέπεια της ίδιας της ανάπτυξης της κάθε χώρας ή περιφέρειας ξεχωριστά.

Η εμπειρία που έχει αποκτηθεί μέχρι τώρα μέσα από ανάλογα προγράμματα έχει προσφέρει αφενός γνώση για την όσο το δυνατό ευκολότερη και επιτυχημένη εφαρμογή του προγράμματος SEE. Αφετέρου, έχει δείξει πως σε ανάλογα προγράμματα υπάρχει μια σαφής εξάρτηση από υψηλότερα κλιμάκια για την οργάνωση της επέμβασης. Έχοντας, όμως, δει τις διαφορετικές κλίμακας ανάγκες που έχουν περιοχές μικρότερες ή λιγότερο ανεπτυγμένες (όπως ορισμένες του SEE), δημιουργείται η απορία του αν και κατά πόσο αυτή η επιδίωξη υποστήριξης και η στροφή «προς τα άνω» εγκυμονεί κινδύνους για το ίδιο το Πρόγραμμα. Οι διαφορετικές δυναμικές που αναπτύσσουν οι περιοχές αλλά και οι διαφορετικές δυνατότητες που παρουσιάζουν φαίνεται να απαιτούν μια πιο προσεκτική εστίαση στα ιδιαίτερα τοπικά ζητήματα με στόχο την σταδιακή εξέλιξη και όχι την μίμηση πρακτικών. Γίνεται, έτσι, σαφές ότι η κάθε μορφής επέμβαση θα πρέπει να εξετάζεται υπό το πρίσμα της αποτελεσματικότητάς της και στη συνέχεια να εξελίσσεται.

Με αφορμή, όμως, την αναφορά στις ανισότητες μεταξύ των καρτών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα αυτό διακρατικής συνεργασίας, έχει τεθεί το ζήτημα του αν και κατά πόσο τόσες πολλές ανισότητες μπορούν να αντιμετωπιστούν επιτυχώς και να επιτευχθεί συντονισμός μεταξύ των χωρών αυτών. Το γεγονός ότι ο προκάτοχος του SEE, CADSES, κατέληξε να θεωρείται αρκετά δυσκίνητο και αναποτελεσματικό πρόγραμμα σαφώς επηρεάζει αρνητικά το κλίμα. Παρ' όλα αυτά, στο σημείο αυτό είναι που τονίζεται ακόμη περισσότερο η σταδιακή εφαρμογή και εξέλιξη του προγράμματος, που αναφέρθηκε παραπάνω. Φυσικά και υπάρχουν ανισότητες, που, όμως, υπάρχει δυνατότητα αντιμετώπισής τους αν εξετάζονται πάντα υπό το πρίσμα της αποτελεσματικότητας του ίδιου του προγράμματος. Είναι δηλαδή ιδιαίτερης σημασίας η ευελιξία και αναπροσαρμογή του σύμφωνα με τα καινούρια κάθε φορά δεδομένα.

Σε κάθε περίπτωση, όμως, στη λογική της επιδίωξης της ολοκλήρωσης στον ευρωπαϊκό χώρο, που αποτελεί και απώτερο σκοπό της ίδιας της ΕΕ, προγράμματα ανάλογα του SEE αποτελούν ένα ακόμη βήμα, επηρεάζοντας κατά το δυνατόν τις εσωτερικές ανισότητες και τις διαδικασίες ανάπτυξης αλλά και τη σχέση τελικά των ισχυρών με τις αδύναμες περιφέρειες.

7. Βιβλιογραφία

1. Αγγελίδης Μ., *Χωροταξικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη*, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα 2000
2. Αγγελίδης Μ., *Οι πολιτικές της Ε.Ε. για τη χωρική ανάπτυξη*, Εκδόσεις ΕΜΠ, Αθήνα 2004
3. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ της 6ης Οκτωβρίου 2006 για τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για τη συνοχή (2006/702/ΕΚ)*
4. European Regional Development Fund 2007-2013, *Interregional Cooperation Programme INTERREG IV, OPERATIONAL PROGRAMME, 26 July 2007*
5. Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Νοτιοανατολική Ευρώπη (SEE)», Σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος*, 19 Μαρτίου 2007
6. Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, *INTERREG III B - Περιοχή Κεντρικής Ευρώπης, Αδριατικής, Παραδουνάβιας και Νοτιοανατολική Ευρώπης (CADSES)*
7. ΕΜΠ-Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας Σχ. Αρχ/νων - ΥΠΕΧΩΔΕ - ΥΠΕΘΟ - Laboratoire de geographie urbaine - Univ de Paris X, Συντονιστής Μ.Αγγελίδης, *Συνέδριο : Νέα πολυκεντρικότητα και χωρική ανάπτυξη - Οι αστικές περιοχές, οι μικρές και μεσαίες πόλεις και η ύπαιθρος. Προοπτικές, σχεδιασμός, διακυβέρνηση*, ΕΜΠ, 2004
8. Ε.Ανδρικοπούλου, *Οι Περιφέρειες στην Ε.Ε.*, Θεμέλιο, 1995
9. Ε.Ανδρικοπούλου - Γ.Καυκαλας, *Η ρύθμιση του περιφερειακού χώρου - θεωρία και πρακτική*, Παρατηρητής, 1985

Καθώς και οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις:

1. <http://ec.europa.eu/>
 2. <http://www.southeast-europe.net/en/>
 3. <http://www.interreg.gr/>
 4. <http://www.espa.gr/>
- κ.α.